

Journal De Standaard, Brussels

24 of February 2014

Françoise Schein gets a retrospective in her hometown Brussels

The Stony Plates of the Subway – Les tables de la loi dans le métro

Françoise Schein is not offended by being called an artist of the human rights. Because she is calling herself one. In Paris, Rio, Lisbon, Berlin, Haifa and Ramallah she worked with the text of the human rights in subway stations and public buildings. “My work is like a puzzle, it shouldn’t abandon itself.” **Geert Sels**

Françoise Schein (60) is an architect and urbanist . But the artist is a globalizer, too. She puts her thinking within the scales of the world’s dimensions , the world is her workspace. In exemplary cities about the question of human rights, she tries to establish public spaces with the texts on human rights; subways are her favorites. In recent years, she worked also on façades of public buildings. The inspiration stays the same.

The writer Siri Hustvedt, a dear friend of Schein for many years, describes her as the artist of ‘human space’. This is a strange utterance. Because on earth you have to go deep into the desert or into the forests, to find a place that is not dominated by man. Doesn’t that mean the whole space is human? Not in the sense of Françoise Schein. She prefers to work on the crossroads of social traffic and appeals to the humanity of the passengers. Respect for everyone. She holds on to the dream of how it might be, to live a good life together, with a role for everyone.

Educating in Democracy

Quite a long time we thought that Françoise Schein was an ambassador of the United Nations. How might it be possible that she got so many commissions to execute her idea in so many important cities? Berlin, Coventry, Lisbon, Paris, Rio de Janeiro, Stockholm, New York and Brussels her hometown as well, where she designed the interior of the subway station of Parvis de Saint Gilles. She called this work ‘Dyade’, a philosophical notion of two principles that complete each other.

Yet Schein knows a lot of head wind. All of her realizations are the consequence of her own drive. “Most often I start with a friendly letter”, she told in the architectural museum CIVA, where her exhibition recently opened. “ And then I send again a couple of letters. It’s a matter to push and convince. In most cases I look for a local representative, who understands the issue and knows the specific situation of a certain place. Sometimes, it takes a while. In Berlin for example it took five years until I got the permission.” Her projects are idealistic and inspire to dream. If you are travelling the subway in Brussels and you are passing in Saint Gilles’s station, you feel like ‘God is watching you’. The message is overall, in stony plates. This way, the promoted message will sustain much longer than any promotion you would normally find in a station.

She likes this idea. “When I had finished the subway station Concorde in Paris, someone told me that I had done something very Jewish. To stay true to the uniformity of the station I had the idea to put one letter per tile. Between all of them the same distance, without white marks. Like this were the stony plates of Moses. Rabbis reflect since five thousand years the meaning of the distance between each letter and the interpretation of the text.”

“To me the most important thing is that a text doesn’t abandon itself immediately. It is as playful as a puzzle, but at the same time it knows resistance. You ask yourself how you have to read it. First you have to look, to look for. And just after this it works, but only if you take time. It’s exactly as to educate someone in democracy or civil courage. It takes years and years. And it is never finished.”

Mobile Minds

Wherever Schein begins to work, she plays with open cards. That means in her own terms: maps. Basically her works are about cartography and human rights. Schein: “After finishing Columbia University in 1979 I started working in the Bronx. It was shambles then. Everywhere just piles of stones. Only at the subway station you found functioning buildings and shops. There I realized that the subway is a vital system.”

“Besides this, the subway is an interesting network of crossroads. You can connect them, not only as people from A to B, but also as content and ideas. Just think about what happened in Egypt on Tahir-square. Cairo is a city you cannot measure. It was with the subway that the people came physically to this square, but it’s also about the mobility of the mind. I am mostly fascinated by this underground, under-the-ground. As Atlas is carrying a whole planet, the human rights are carrying the whole humanity.”

Nevertheless, Schein began from the opposite. In Soho, New York, she installed a drawing of the hidden subway lines on the pavement. Just after this, she established her profile via the designs of subway stations. With deep-blue azulejos-tiles in Lisbon, mural drawings in São Paulo, the influence of Heinrich Heine in Berlin and the reference to botanist Linnaeus in Stockholm. In the exhibition you will find all of them in one rolling set-up of panels, crossed by – guess what – mini-trains. It is the train of thought, *train of life* of Françoise Schein.

FRANÇOISE SCHEIN KRIJGT RETROSPECTIEVE IN
GEBOORTESTAD BRUSSEL

De stenen tafelen van de metro

Françoise Schein is niet beledigd als men haar 'die artieste van de mensenrechten' noemt. Dat doet ze namelijk zelf ook. In Parijs, Rio, Lissabon, Berlijn, Haifa én Ramallah verwerkte ze die tekst in metrohaltes en publieke bouwsels. 'Mijn werk is als een puzzel, het mag zich niet meteen prijsgeven.' **GEERT SELS**

Françoise Schein (60) is architecte en urbaniste. Maar de artieste is minstens evenzeer een 'mondialiste'. Op wereldschaal situeert zich haar denken, de wereld is haar werkterrein.

In steden die daar volgens haar baat bij hebben, probeert ze publieke ruimtes in te richten met de teksten van de mensenrechten. Het liefst metro's. De jongste jaren zijn daar voorbeelden van openbare gebouwen bij gekomen. De inspiratie blijft dezelfde.

Haar vriendin sinds jaren, de schrijfster Siri Hustvedt, typeert haar als de kunstenaar van 'de menselijke ruimte'. Dat is een vreemde vaststelling. Op deze aarde moet men zich al diep in de woestijn of een woud begeven om

een plek te vinden die níét door de mens gedomineerd is. Is bijgevolg niet alle ruimte menselijk?

Niet in de zin zoals Schein die nastreeft. Ze werkt het liefst op knooppunten van sociaal verkeer, en appelleert aan de menselijkheid van de passanten. Respect voor iedereen. Ze houdt de droom wakker van hoe het zou kunnen zijn als we goed samenleven en iedereen daar een rol in geven.

Opvoeden in democratie

Lang hebben we gedacht dat Françoise Schein een ambassadrice van de Verenigde Naties was. Hoe anders slaagde iemand erin om zoveel belangrijke plekken toegevoegd te krijgen om er haar plan uit te voeren? Berlijn, Coventry, Lissabon, Parijs, Rio de Janeiro, Stockholm en ook Brussel, haar

geboortestad, waar ze de inkleiding van de metrohalte van Sint-Gillis Voorplein ontwierp. Ze noemde de halte 'Dyade', een begrip uit de filosofie van twee principes die elkaar wederzijds vervolledigen.

Toch heeft Schein geen gunstige rugwind. Al haar realisaties zijn het gevolg van een eenmansonderneming. 'Meestal begin ik met een vriendelijke brief', vertelt ze in het architectuurmuseum Civa, waar haar expositie zopas opende. 'Dan stuur ik er nog een paar. Het is een kwestie van aandringen en overtuigen. Meestal zoek ik een vertegenwoordiger ter plaatse, die gevoelig is voor mijn onderwerp en die de lokale context kent. Het duurt soms even. In Berlijn heb ik vijf jaar moeten wachten op een toelating.'

Haar projecten zijn idealistisch en doen dromen. Ze hebben ook moreel gewicht. Wie langs de Brusselse metrohaltes passeert, krijgt ter hoogte van Sint-Gillis een 'god ziet u'-reflex. De boodschap is stellig, in stenen gegrift. Haar vorm van afficheren is duurzaam en gaat langer mee dan de komst van de volgende plakploeg.

Dat vindt ze wel grappig. 'Toen ik in Parijs de metrohalte Concorde klaar had, zei iemand me dat ik iets heel joods gedaan had. Om te voldoen aan de uniformiteit van de metrostations was ik op het idee gekomen om één letter op één tegel te zetten. Allemaal even ver van elkaar, zonder leestekens. Zo zagen de stenen tafelen van Mozes er ook uit. Rabbi's denken al vijfduizend jaar over de afstand tussen de letters en de interpretatie van de tekst.'

'Bij mij gaat het er vooral over dat de tekst zich niet meteen prijsgeeft. Hij heeft de speelsheid van een puzzel, maar hij is evengoed weerbarstig. Je vraagt je af hoe je het moet lezen. Eerst moet je zoeken. En daarna gaat het pas als je

traag leest. Dat is net als iemand opvoeden in democratie of burgerzin. Dat neemt jaren in beslag. Klaar is het nooit.'

Mobiele geest

Waar Schein aan de slag gaat, legt ze meteen haar kaarten op tafel. In haar geval: landkaarten. In de grond gaan haar projecten steeds over cartografie en mensenrechten. Wat hadden die ook alweer met elkaar te maken? Schein: 'Nadat ik in 1979 van Columbia University kwam, werkte ik in The Bronx. Dat was toen een puinhoop. Overal lagen stapels stenen. Alleen bij de metrohaltes waren er huizen en winkels. Ik bedacht toen dat de metro een vitaal systeem is.'

'Voorts is de metro een interessant netwerk van knooppunten. Daartussen zijn verbindingen mogelijk, niet alleen van mensen die zich van a naar b begeven, maar ook van inhoud en ideeën. Denk aan wat in Egypte op het Tahrirplein gebeurde. Caïro is een onmetelijke stad. Met de metro raakten de mensen fysiek op het plein,

maar het gaat evenzeer over mobiliteit in de geest. Het is vooral het ondergrondse dat me fascineert. Zoals Atlas de wereldbol draagt, zo zijn het de mensenrechten die de mensheid schragen.'

Nochtans begon Schein net andersom. In Soho, New York, tekende ze de metrolijnen van de ondergrondse sporen op de stoep. Daarna profileerde ze zich met de inrichting van haltes. Met diepblauwe azulejo-tegels in Lisabon, wandtekeningen in São Paulo, invloed van Heinrich Heine in Berlijn en verwijzingen naar de botanicus Linnaeus in Stockholm. Op de tentoonstelling vormen ze één slingerend parcours van panelen waarlangs, hoe kon het anders, speelgoedtreintjes voorbijratelen. Het is de *train de vie* van Françoise Schein.

Françoise Schein, nog tot 4/5 in het Civa, Kluisstraat 55, Elsene.

'Françoise Schein, artiste des droits humains' is uitgegeven bij Mardaga.

'Het is net als iemand opvoeden in democratie of burgerzin. Klaar is het nooit'

FRANÇOISE SCHEIN

Scheins vorm van afficheren gaat langer mee dan de komst van de volgende plakploeg

Françoise Schein: 'Zoals Atlas de wereldbol draagt, zo zijn het de mensenrechten die de mensheid schragen.' © Amy Kats